

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

Muistio laadittu: sisäministeriön maahanmuutto-osasto/Tuuli Tuunanen ja Anu Polojärvi

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAIKSI HENKILÖTIETOJEN KÄSITTELYSTÄ MAAHANMUUTTOHALLINNOSSA JA ERÄIKSI SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI (HE 18/2019 vp): TIEDONSAANTIOIKEUDET

Sisäministeriön maahanmuutto-osasto esittää seuraavat pykäläehdotukset perusteluineen viranomaisten tiedonsaantioikeuksia koskevan kokonaisuuden ratkaisemiseksi.

Yhteenveto ehdotetuista ratkaisuista

Yhteenveto poliisiin, RVL:n ja Tullin tiedonsaantioikeuksia koskevasta ratkaisusta

- ➔ Keskitetään tiedonsaantioikeudet poliisiin, RVL:n ja Tullin henkilötietolakeihin
- ➔ MaHtiL:n 11 ja 12 §:ssä vain informatiiviset viittaukset näihin muihin henkilötietolakeihin
- ➔ Ei muutosta RVL:n ja Tullin henkilötietolakien tiedonsaantioikeussäännöksiin
- ➔ Tarkennetaan poliisin henkilötietolain 16 §:n 1 momentin 7 ja 8 kohtaa täydentämällä tiedonsaantioikeuksia sekä keskittämällä maahanmuuttoon liittyvä tiedonsaantioikeus 8 kohtaan ja tämän vuoksi poistetaan 7 kohdasta viisumiasiat
- ➔ Myös suojelupoliisin tiedonsaantioikeudet keskitetään poliisin henkilötietolakiin. Ratkaisu on esitetty erillisessä suojelupoliisia koskevassa muistiossa (HE 18_2019 Kansallinen turvallisuus HaV 19.5.2020).

Yhteenveto muista täsmennyksistä tiedonsaantioikeuksiin

- ➔ Täydennetään MaHtiL:n 11 §:ään rekisterinpitäjien oikeuksia saada tietoja toisilta rekisterinpitäjiltä
- ➔ Täydennetään MaHtiL:n 13 §:ään rekisterinpitäjien oikeuksia saada tietoja ulkopuolisilta
- ➔ Nimetään MaHtiL:n 13 §:n 1 momentissa lait, joiden mukaisten tehtävien hoitamiseksi tietoja tarvitaan
- ➔ Täydennetään MaHtiL:n 13 §:n 2 momenttiin puuttuvat tietosisällöt
- ➔ Täydennetään säilölakiin (34 §) sellaisten tahojen tiedonsaantioikeuksia, jotka eivät ole MaHtiL:n mukaisia rekisterinpitäjiä

Sisäministeriö Inrikesministeriet

Ratkaisuehdotukset

Tarve täsmentää MaHtiL:n 11 ja 12 §:n sisältöä hallituksen esityksessä ehdotetusta

Perustuslakivaliokunta on edellyttänyt, että [yhteis]rekisterinpitäjyyttä ja henkilötietojen käsittelyä sen puitteissa koskevan sääntelyn suhde viranomaisten toimivaltuuksien ja tiedonsaantioikeuksien lakiperustaisuuteen, henkilötietojen käsittelyn käyttötarkoitussidonnaisuuteen ja perustuslakivaliokunnan viranomaisten tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuudenestämättä koskevaa sääntelyä liittyvään vakiintuneeseen käytäntöön on täsmennettävä ja sääntelyä on selkeytettävä olennaisesti. Tämän johdosta on välttämätöntä yksilöidä asiankäsittelyjärjestelmittäin ja aiempaa huomattavasti täsmällisemmin kunkin rekisterinpitäjän oikeus saada välttämättömiä tietoja salassapitosäännösten estämättä kultakin toiselta rekisterinpitäjältä ja sitoa kunkin rekisterinpitäjän tiedonsaantioikeus tiettyihin [ehdotettavan lain 1 §:n mukaisiin] käsittelytarkoituksiin ja rekisterinpitäjän ulkomaalaislain, kansalaisuuslain, kausityölain, sisäisiä siirtoja koskevan lain, tutkija- ja opiskelijalain, vastaanottolain, säilölain ja kotoutumislain mukaisten tehtävien hoitamiseen. Sääntelyn päällekkäisyyden välttämiseksi pykälässä ei kuitenkaan säädettäisi sellaisesta tiedonsaantioikeudesta, josta säädetään erikseen muualla henkilötietolainsäädännössä vaan tältä osin pykälä sisältää ainoastaan informatiivisen viittauksen kyseisen viranomaisen henkilötietolain tiedonsaantioikeuteen. Muuttuneesta muodostaan huolimatta pykälässä on kyse voimassa olevan lainsäädännön säilyttämisestä eikä tavoitteena ole muuttaa oikeustilaa.

Poliisin, RVL:n ja Tullin tiedonsaantioikeudet (MaHtiL 11 ja 12 § sekä PolHetiL 16 ja 22 §)

Tiedonsaantioikeussäännöksiin esitetyt muutokset on valmisteltu sisäministeriön poliisiosaston, Poliisihallituksen, Rajavartiolaitoksen esikunnan, valtiovarainministeriön, Tullin sekä Maahanmuuttoviraston yhteistyöllä.

Perustelut: Huomioiden perustuslakivaliokunnan viranomaisten tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevaan sääntelyyn liittyvä vakiintunut käytäntö, ehdotetaan, että hallituksen esityksen (18/2019 vp) 11 ja 12 §:ään sisältyvää sääntelyä tiedon liikkumisesta rekisterinpitäjien välillä tarkennettaisiin olennaisesti. Ehdotettavissa 11 ja 12 §:ssä säädettäisiin tiedonsaantioikeudesta 3 ja 5 §:ssä nimettyjen ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmän ja kansallisen viisumitietojärjestelmän rekisterinpitäjien välillä.

Ehdotettavan lain 3 ja 5 §:n mukaisista rekisterinpitäjistä poliisin, Rajavartiolaitoksen ja Tullin henkilötietolaeissa säädetään kuitenkin jo nykyisellään näiden viranomaisten oikeudesta saada tietoa varsin kattavasti. Poliisin henkilötietolain (616/2019) 16 §:n 1 momentin 7 ja 8 kohdan sekä Tullin henkilötietolain (650/2019) 16 §:n 1 momentin 12 ja 13 kohdan mukaan poliisilla ja Tullilla on oikeus saada tietoja Maahanmuuttoviraston ja ulkoministeriön

Sisäministeriö Inrikesministeriet

tietojärjestelmistä ulkomaalaislain mukaisten tehtäviensä suorittamiseksi. Rajavartiolaitoksen henkilötietolain (639/2019) 19 § puolestaan sisältää yleisen tiedonsaantioikeuden muilta viranomaisilta.

Sääntelyn päällekkäisyyden välttämiseksi ehdotetaan hallituksen esityksestä (HE 18/2019 vp) poiketen, että poliisin, Rajavartiolaitoksen ja Tullin tiedonsaantioikeudesta ulkomaalaislain, kansalaisuuslain ja säilölain mukaisten tehtävien hoitamiseksi säädetään jatkossa yksinomaan poliisin, Rajavartiolaitoksen ja Tullin henkilötietolaeissa. Maahanmuuttohallinnon henkilötietolain 11 ja 12 §:ssä olisi siten pelkästään informatiivinen viittaus kunkin edellä mainitun viranomaisen henkilötietolain tiedonsaantioikeuteen. [Tämä perusratkaisu vastaa sisäministeriön vastineessa 11 ja 12 §:n osalta esitettyä ratkaisua. Kuitenkin niin, että vastineessa ehdotettu 11 §:n 1 momentin 2 kohdan poliisin tiedonsaantioikeus kansalaisuuslain ja säilölain mukaisten tehtäviensä suorittamiseksi keskitettäisiin ulkomaalaislain mukaisten tehtävien suorittamista koskevaa tiedonsaantioikeutta vastaavasti kokonaisuudessaan poliisin henkilötietolakiin. Näin ollen vastineessa ehdotettu MaHtiL 11 §:n 1 momentin 2 kohta ehdotetaan poistettavaksi.]

Rajavartiolaitoksen henkilötietolain 19 §:n mukainen tiedonsaantioikeus on nykyisellään riittävä turvaamaan Rajavartiolaitoksen ulkomaalaislain mukaisten tehtävien hoitamisen. Rajavartiolaitoksen henkilötietolain tiedonsaantioikeus kattaa tarvittavan tiedonsaannin myös säilöönottoyksiköltä. Myös **Tullin** henkilötietolain 16 §:n 1 momentin 12 kohdan mukaisen tiedonsaantioikeuden on arvioitu riittävän Tullin viisumien käsittelyä ja päätöksentekoa koskevan ulkomaalaislain mukaisen tehtävän hoitamiseksi. Tullin henkilötietolain 16 §:n 1 momentin 12 kohdan viittauksen ulkoministeriön tietojärjestelmiin voidaan katsoa koskevan myös muiden viranomaisten kansalliseen viisumitietojärjestelmään tallentamia tietoja, koska ehdotettavan maahanmuuttohallinnon henkilötietolain 5 §:ssä säädettäisiin vastuu kansallisesta viisumitietojärjestelmästä ulkoministeriölle. Maahanmuuttohallinnon henkilötietolakiesityksessä kumottavaksi ehdotetun säilölain 32 f §:n mukaan [säilöönoton] rekistereistä saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa Maahanmuuttovirastolle, vastaanotto- ja järjestelykeskuksille, poliisille, rajatarkastusviranomaiselle ja säilöönottoyksikölle tietoja, jotka ovat niille välttämättömiä ulkomaalaisen säilöönottoon, Suomessa oleskeluun ja maasta poistamiseen, kansainvälistä suojelua hakevien ja tilapäistä suojelua saavien vastaanottoon tai ihmiskaupan uhrien auttamiseen liittyvien tehtävien hoitamisessa. Tulli on rajatarkastusviranomainen. Tullilla on säilölain 22 a §:n mukainen erityistarkastustehtävä, mutta saadun selvityksen mukaan säilöönottoyksikkö ei kuitenkaan luovuta erityistarkastuksen tekemiseksi Tullille tietoa säilön asukkaista. Näin ollen Tullin säilölain mukaisen tehtävän hoitamiseksi ei ole tarpeen säätää Tullin tiedonsaantioikeudesta.

Poliisin henkilötietolain 16 §:n 1 momentin 7 ja 8 kohdan mukaista tiedonsaantioikeutta Maahanmuuttoviraston ja ulkoministeriön tietojärjestelmistä sitä vastoin ehdotetaan

Sisäministeriö

Inrikesministeriet

tarkistettavaksi. Poliisi vastaa ulkomaalaislain nojalla lukuisista tehtävistä, kuten turvapaikanhakijoiden rekisteröinnistä, turvaamistoimista, ulkomaalaisvalvonnasta, maasta poistamisesta ja päätösten tiedoksiannosta. Poliisin kansalaisuuslain mukaisista tehtävistä säädetään lain 40 ja 46 §:ssä. Poliisilla on myös lukuisia säilölain mukaisia tehtäviä, kuten säilölain 10, 13, 19 ja 23 §:n mukaiset tehtävät. Poliisin tiedonsaantioikeudesta ulkomaalaislain ja kansalaisuuslain mukaisten tehtäviensä hoitamiseksi säädetään hallituksen esityksessä kumottavaksi ehdotettavan ulkomaalaisrekisterilain 3 §:n 3 momentissa sekä poliisin henkilötietolain 16 §:n 1 momentin 7 ja 8 kohdassa. Ulkomaalaisrekisterilain mukaisena rekisterinpitäjänä poliisilla on pääsy niin ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmän kuin kansallisen viisumitietojärjestelmän tietoihin ulkomaalaislain ja kansalaisuuslain mukaisten tehtäviensä hoitamisen rajoissa. Poliisin tiedonsaantioikeudesta säilölain mukaisten tehtäviensä hoitamiseksi on säädetty hallituksen esityksessä kumottavaksi ehdotetussa säilölain 32 f §:ssä. Tämän lisäksi poliisin tiedonsaantioikeus tietyissä rajatuissa tapauksissa on saattanut perustua säilölain 34 §:n 1 momenttiin, joka sisältää viittauksen vastaanottolain 58 §:n mukaiseen tiedonsaantioikeuteen, joka sanamuodon mukaan koskee kuitenkin vain vastaanottolain 3 ja 4 luvun mukaisia tehtäviä.

Jotta ulkomaalaisrekisterilain ja säilölain säännösten kumoamisesta huolimatta voidaan varmistaa riittävän kattavasti ja nykytilaa vastaavasti poliisin ulkomaalaislain sekä jatkossa myös kansalaisuuslain ja säilölain mukaisten tehtäviensä suorittamiseksi riittävä tiedonsaanti poliisin henkilötietolain nojalla, sen 16 §:n 1 momentin 7 ja 8 kohdan mukaisia tiedonsaantioikeussäännöksiä on tarkistettava.

Lakiteknisenä ratkaisuna ehdotetaan, että kaikki poliisin maahanmuuttohallinnon henkilötietolakiin liittyvät edellä kuvattuja tiedonsaantitarpeita koskevat tiedonsaantioikeudet keskitetään poliisin henkilötietolain 16 §:n 1 momentin 8 kohtaan. Säännöksessä yksilöitäisiin, että poliisilla on oikeus saada tiedot ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmästä ja kansallisesta viisumitietojärjestelmästä. Täsmennyksen myötä säännöksessä ei olisi enää tarpeen luetella erilaisia ulkomaalaislain ja kansalaisuuslain mukaisia tietosisältöjä. Tiedonsaantioikeus tarkoittaisi, että poliisilla on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä ja maksutta ulkomaalaislain, kansalaisuuslain ja säilölain mukaisten tehtäviensä suorittamista varten Maahanmuuttoviraston, suojelupoliisin, Rajavartiolaitoksen, vastaanottokeskuksen, järjestelykeskuksen, säilöönottoyksikön, ulkoministeriön, edustuston, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen, työ- ja elinkeinotoimiston sekä Tullin ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmään ja kansalliseen viisumitietojärjestelmään tallentamat tiedot. Edellä kuvattujen poliisin säilölain mukaisten tehtävien toteuttamiseksi poliisi ei tarvitse tietoja kansallisesta viisumitietojärjestelmästä, joten poliisin säilölain mukaiset tehtävät tosiasiallisesti rajaavat kansallisen viisumitietojärjestelmän sisältämät tiedot tiedonsaantioikeuksien ulkopuolelle.

Sisäministeriö

Inrikesministeriet

Pykälän 8 kohtaan ehdotettavan muutoksen johdosta poliisin henkilötietolain 16 §:n 1 momentin 7 kohdasta tulisi poistaa viisumiasiat. Poliisin henkilötietolain 16.1,7 §:n mukaiset muut kuin viisumiasiaa koskevat tiedot on rajattu ehdotettavan maahanmuuttohallinnon henkilötietolain soveltamisalan ulkopuolelle. Näin olen 7 kohta koskisi jatkossa vain niitä ulkoministeriön tietoja, joiden käsittelystä ei säädetä maahanmuuttohallinnon henkilötietolaissa.

Pykälän 8 kohtaan ehdotettavan muutoksen johdosta poliisin henkilötietolain PolHetiL 22 §:n 1 momentin 16 kohtaan tulisi tehdä tekninen muutos niin, että säännöksestä poistettaisiin kansalaisuuslain numero.

Hallituksen esityksessä kumottavaksi ehdotettavan ulkomaalaisrekisterilain 10 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan ulkomaalaisrekisteristä saa salassapitosäännösten estämättä ja siinä määrin kuin se on vastaanottavan viranomaisen lakisääteisten tehtävien suorittamiseksi välttämätöntä, luovuttaa tietoja esitutkintaviranomaisille rikosten ehkäisemistä ja paljastamista sekä rikoksen johdosta toimitettavaa esitutkintaa varten. Nykytilan säilyttämiseksi poliisin oikeus saada tietoja ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmästä ja kansallisesta viisumitietojärjestelmästä rikosten ehkäisemistä ja paljastamista sekä rikoksen johdosta toimitettavaa esitutkintaa varten tulisi siirtää poliisin henkilötietolain 16 §:n 1 momentin 8 kohtaan, johon ehdotetaan edellä esitetyllä tavalla keskitettävän poliisin tiedonsaantioikeudet ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmästä ja kansallisesta viisumitietojärjestelmästä.

[Koska pykälän 8 kohdassa säädettäisiin jatkossa tyhjentävästi poliisin tiedonsaantioikeudesta ulkomaalaislain, kansalaisuuslain ja säilölain mukaisten tehtävien suorittamiseksi, vastineessa ehdotetusta poiketen maahanmuuttohallinnon henkilötietolain 11 §:n 2 momentista sekä 12 §:n 2 momentista poistettaisiin informatiivinen viittaus poliisin poliisilain mukaiseen tiedonsaantioikeuteen. Koska poliisin henkilötietolain tiedonsaantioikeuksien voidaan arvioida riittävän tietojen saamiseksi muilta ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmän ja kansallisen viisumitietojärjestelmän ulkopuolisilta viranomaisilta, ehdotetaan vastineesta poiketen myös maahanmuuttohallinnon henkilötietolain 13 §:n 2 momentista poistettavaksi informatiivinen viittaus poliisin poliisilain mukaiseen tiedonsaantioikeuteen.]

[Maahanmuuttohallinnon henkilötietolain 4 ja 6 §:ään lisättyjen Rajavartiolaitoksen ja Tullin henkilötietolakiviittausten johdosta Rajavartiolaitoksen henkilötietolain numero tulee poistaa MaHtiL:n 11 §:n 3 momentista ja Tullin henkilötietolain numero tulee poistaa MaHtiL:n 12 §:n 4 momentista.]

Ehdotettava MaHtiL 11 ja 12 § sekä PolHetiL 16 ja 22 § → Kts. liite Pykälät 19.5.2020

Muita täsmennyksiä MaHtiL 11 ja 13 §:n mukaisiin tiedonsaantioikeuksiin

Sisäministeriö Inrikesministeriet

1. Vastaanotto- ja järjestelykeskuksen tiedonsaantioikeudesta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta säädetään kumottavaksi ehdotetussa vastaanottolain 53 §:ssä. Vastaanotto- ja järjestelykeskuksen on kuitenkin edelleen välttämätöntä saada elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta tietoja, jotka liittyvät kotouttamislain mukaiseen kansainvälistä suojelua saaneiden kuntiin osoittamiseen. Näin ollen hallituksen esityksestä (HE 18/2019 vp) ja vastineesta poiketen ehdotettavan lain 11 §:n 1 momentin 2 ja 3 kohtaan **ehdotetaan lisättäväksi nykytilaa vastaavasti vastaanotto- ja järjestelykeskuksen tiedonsaantioikeus elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta.**

2. Hallituksen esityksessä (HE 18/2019 vp) on ehdotettu muutettavan vastaanottolain 58 §:n 1 momenttia niin, että Maahanmuuttovirasto, vastaanotto- ja järjestelykeskus poistetaan säännöksestä, koska näiden toimijoiden tiedonsaantioikeudesta säädettäisiin jatkossa maahanmuuttohallinnon henkilötietolaissa [vastineessa esitetyn mukaan rekisterinpitäjien keskinäisestä tiedonsaantioikeudesta ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmässä 11 §:ssä ja muusta tiedonsaantioikeudesta ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmän ulkopuolelta 13 §:ssä]. Säilölain kumottavaksi ehdotetussa 34 §:n 1 momentissa on puolestaan ollut viittaus vastaanottolain 58 §:n mukaiseen tiedonsaantioikeuteen. Koska vastaanottokeskukset, järjestelykeskukset ja säilöönottoyksiköt ovat itsenäisiä laitoksia, on hallituksen esityksessä ehdotetusta poiketen, tarpeen kuitenkin jatkossa säätää niiden tiedonsaantioikeudesta toisilta vastaavilta keskuksilta tai yksiköiltä. Vastaanottokeskus esimerkiksi tarvitsee toisen vastaanottokeskuksen tietoja tilanteessa, jossa majoituspalveluita saava asukas siirtyy vastaanottokeskuksesta toiseen. Sama tilanne koskee säilöönottoyksiköitä ja voi koskea myös järjestelykeskuksia. **Tämän vuoksi ehdotetaan, että maahanmuuttohallinnon henkilötietolain 11 §:n 1 momentin 2 kohtaan lisätään vastaanottokeskuksen oikeus saada tietoja 'toiselta vastaanottokeskukselta', momentin 3 kohtaan lisätään järjestelykeskuksen oikeus saada tietoja 'toiselta järjestelykeskukselta' ja momentin 4 kohtaan lisätään säilöönottoyksikön oikeus saada tietoja 'toiselta säilöönottoyksiköltä'.**

Ehdotettava MahtiL 11 § → Kts. liite Pykälät 19.5.2020

3. Hallituksen esityksessä (HE 18/2019 vp) poiketen ehdotetaan sääntelyn täsmentämiseksi MahtiL:n 13 §:n 1 momenttiin lisättäväksi 11 §:ää vastaavasti **ulkomaalaislaki, kansalaisuuslaki, kausityölaki, sisäisiä siirtoja koskeva laki, tutkija- ja opiskelijalaki, vastaanottolaki, säilölaki ja kotoutumislaki**, joiden mukaisten tehtävien hoitamiseksi Maahanmuuttoviraston, vastaanottokeskuksen, järjestelykeskuksen, säilöönottoyksikön, elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskuksen, työ- ja elinkeinotoimiston, ulkoministeriön ja edustuston on välttämätöntä saada tietoja salassapitosäännösten estämättä ja maksutta säännöksessä nimetyiltä tahoilta.

Sisäministeriö

Inrikesministeriet

[Koska kausityölaki, sisäisistä siirroista annettu laki sekä tutkija- ja opiskelijalaki toistettaisiin 13 §:n 1 momentissa, niiden lyhenteet lisättäisiin 11 §:n 1 momentin 1 kohtaan. 1 kohdasta olisi myös poistettava ulkomaalaislain numero, koska se mainitaan jo 7 §:ssä.]

4. Maahanmuuttohallinnon henkilötietolaissa on pyritty sääntelyn selkeyden vuoksi keskittämään rekisterinpitäjien tiedonsaantioikeudet maahanmuuttohallinnon henkilötietolakiin. Tämän vuoksi vastaanottolain rekistereitä koskeva 6 luku sekä säilölain rekistereitä koskeva 5 a luku ehdotetaan hallituksen esityksessä (HE 18/2019 vp) kumottavaksi ja rekisteriin kootun tiedon liikkumisesta eri viranomaisten välillä ehdotetaan jatkossa säädettävän ehdotettavan maahanmuuttohallinnon henkilötietolain 11 §:n mukaisella ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmän rekisterinpitäjien välisellä tiedonsaantioikeussäännöksellä. Myös vastaanottolain 58 §:n 1 momentti ehdotetaan hallituksen esityksessä (HE 18/2019 vp) muutettavaksi sekä säilölain 34 §:n 1 momentti kumottavaksi, sillä maahanmuuttohallinnon henkilötietolain mukaisten rekisterinpitäjien muusta tiedonsaantioikeudesta järjestelmien ulkopuolisilta tahoilta ehdotetaan säädettävän maahanmuuttohallinnon henkilötietolain 13 §:ssä.

Perustuslakivaliokunnan lausunto (PeVL 7/2019 vp) huomioiden maahanmuuttohallinnon henkilötietolain tiedonsaantioikeuksia on pyritty täsmentämään olennaisesti. Tässä yhteydessä on arvioitu vielä uudestaan muutettavaksi ja kumottavaksi ehdotettavia vastaanottolain ja säilölain säännöksiä. Samalla on havaittu, että jotta voidaan säilyttää voimassa olevan vastaanottolain 58 §:n 1 momentin ja säilölain 34 §:n 1 momentin mukaiset tiedonsaantioikeudet sekä valittu perusratkaisu sääntelyn keskittämisestä maahanmuuttohallinnon henkilötietolakiin, lain 13 §:ään on lisättävä Maahanmuuttoviraston, vastaanotto- ja järjestelykeskuksen sekä säilöönottoyksikön oikeus saada tietoja vastaanottolain 3 ja 4 luvun ja säilölain 3 luvun mukaisia palveluja tarjoavalta yksityiseltä palveluntuottajalta sekä ilman huoltajaa olevalle lapselle määrättyä edustajalta. Säännöksessä ei ole tarvetta toistaa vastaanottolain 58 §:n 1 momentin julkisia palveluntuottajia, koska ehdotetun säännöksen tiedonsaantioikeus koskisi julkisuuslain 4 §:n mukaisia tahoja, joihin julkinen palveluntuottaja kuuluisi. Vastaanottolain 3 ja 4 luvun sekä säilölain 3 luvun mukaiset terveyden- ja sairaanhoidon palvelut voidaan ostaa yksityiseltä tai julkiselta palvelujen tuottajalta. Tämän vuoksi Maahanmuuttoviraston, vastaanottokeskuksen ja säilöönottoyksikön on saatava tehtäviensä hoitamiseksi välttämättömät tiedot näitä palveluita tuottavalta julkiselta ja yksityiseltä palveluntuottajalta. Koska alaikäinen ilman huoltajaa oleva lapsi voi olla vastaanottopalveluiden piirissä ja lapsikin voidaan tietyissä ulkomaalaislaissa säädetyissä tapauksissa sijoittaa säilöönottoyksikköön, on Maahanmuuttoviraston, vastaanottokeskuksen ja säilöönottoyksikön saatava tehtäviensä hoitamiseksi välttämättömät tiedot myös ilman huoltajaa olevalle lapselle määrättyä edustajalta. **Tämän vuoksi hallituksen esityksessä (HE 18/2019 vp) ehdotetusta poiketen maahanmuuttohallinnon henkilötietolain 13 §:n 1 momenttiin on välttämättömää lisätä**

viittaus ’sekä yksityiseltä palveluntuottajalta ja ilman huoltajaa olevalle lapselle määrättyltä edustajalta’.

Ehdotettava MaHtiL 13.1 § → Kts. liite Pykälät 19.5.2020

5. Hallituksen esityksen 13 §:n 2 momentin 1, 2, 4, 6, 7 ja 9 kohdassa ehdotetaan säädettävän Maahanmuuttoviraston oikeudesta saada Oikeusrekisterikeskukselta, poliisilta, kunnan sosiaaliviranomaiselta, Verohallinnolta ja Rikosseuraamuslaitokselta tarpeellisia tietoja kolmannen maan kansalaisen tai kansalaisuudettoman henkilön johonkin jäsenvaltioon jättämän kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen käsittelystä vastuussa olevan jäsenvaltion määrittämisperusteiden ja -menettelyjen vahvistamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 604/2013 (jäljempänä *vastuunmäärittämisasetus*) 8 ja 16 artiklan mukaisen harkinnan suorittamiseksi. Vastuunmäärittämisasetuksen 8 artikla koskee alaikäistä turvapaikanhakijaa ja 16 artikla tilannetta, jossa joko kansainvälistä suojelua hakenut henkilö on riippuvainen Suomessa oleskelevan henkilön huolenpidosta tai Suomessa oleskeleva henkilö on riippuvainen kansainvälistä suojelua hakeneesta henkilöstä. Määritettäessä vastuunmäärittämisasetuksen mukaisesti kansainvälisen suojelun hakemuksesta vastuussa olevaa jäsenvaltiota selvitetään, onko kansainvälisen suojelun hakemuksen jättäneellä henkilöllä perheenjäseniä tai sukulaisia toisessa vastuunmäärittämisasetusta soveltavassa maassa. Jos tällaisia perheenjäseniä tai sukulaisia on, tulee vastuunmäärittämisasetuksen mukaan alaikäisen kansainvälistä suojelua hakeneen ja riippuvuussuhteessa olevan henkilön osalta harkita, onko henkilö, jonka olisi tarkoitus huolehtia alaikäisestä tai riippuvuussuhteessa olevasta, kykenevä huolehtimiseen. Henkilön huolehtimiskykyä koskeva harkinta on siis osa asetuksen mukaista kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen käsittelystä vastuussa olevan jäsenvaltion määrittämistä. Harkinnan tavoitteena on suojata kansainvälistä suojelua hakenutta alaikäistä sekä toisesta henkilöstä riippuvaista henkilöä.

Harkintaa varten tarvittavissa tiedoissa on kyse Suomessa oleskelevasta henkilöstä, joka voi olla myös Suomen kansalainen. Vastuunmäärittämisasetus ei itsessään sisällä sääntelyä henkilön huolehtimiskyvyn arvioimiseksi tarvittavista tiedoista, joten momentissa ehdotettavat Maahanmuuttoviraston harkinnan tekemiseksi tarvitsemat tiedot pohjaavat komission täytäntöönpanoasetuksella (EU) 118/2014 antamissa vakiolomakkeissa edellytettyihin tietoihin. Henkilön huolehtimiskyvyn arvioimiseksi Maahanmuuttovirasto tarvitsee tietoja niin henkilön elatuskyvystä, etuuksista, tuloista ja varallisuudesta sekä sosiaali- ja terveyspalveluista kuin henkilön tekemiksi epäillyistä rikoksista, esitutkinnasta sekä hänelle määrättyistä sakoista, rangaistuksista ja niiden suorittamisesta.

Perustuslakivaliokunnan tiedon saamista ja luovuttamista salassapitosäännösten estämättä koskevan lausuntokäytännön (PeVL 7/2019 vp sekä PeVL 17/2016 vp ja siinä viitatut lausunnot) mukaan viranomaisen tietojensaantioikeus ja tietojen luovuttamismahdollisuus

Sisäministeriö Inrikesministeriet

ovat voineet liittyä jonkin tarkoituksen kannalta "tarpeellisiin tietoihin", jos tarkoitetut tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi. Hallituksen esityksessä ehdotetun säännöksen kohdissa 2, 4 ja 6 ei ole määritetty vastuunmäärittämisasetuksen mukaisen harkinnan suorittamiseksi tarvittavien tietojen tietosisältöä, joten kyseisiä **säännöksiä ehdotetaan täsmennettäväksi lisäämällä niihin tarvittavien tietojen tietosisältö**. Saadun selvityksen mukaan momentin 4 kohdassa tarvittava tietosisältö poliisilta vastaa 3 kohdan tietosisältöä esitutkintaviranomaiselta, joten hallituksen esityksessä ehdotetusta poiketen jatkossa ehdotetaan viitattavan vain esitutkintaviranomaiselta tarvittaviin tietoihin.

Samalla on kuitenkin arvioitu uudelleen vastuunmäärittämisasetuksen mukaisen harkinnan suorittamiseksi tarvittavia tietoja koskevien säännösten hajautumista 13 §:n 2 momentin eri kohtiin ja näiden säännösten sanamuotoa. **Jotta säännös olisi ymmärrettävämpi, kaikki vastuunmäärittämisasetuksen mukaiset tietotarpeet ehdotetaan keskitettävän 13 §:n 2 momentin 1 kohtaan alakohdiksi a-g. Lisäksi säännöksen kirjoitusasua ehdotetaan muutettavaksi niin, että siinä viitattaisiin suoraan vastuunmäärittämisasetuksen mukaisiin artikloihin, joiden edellyttämän henkilön huolehtimiskyvyn arvioinnin tekemiseksi säännöksessä luetellut tiedot ovat tarpeen.** Ehdotettu uusi muotoilu ei kuitenkaan sisällöllisesti poikkeaisi hallituksen esityksessä ehdotetusta. Ehdotetun muutoksen johdosta momentista poistettaisiin 2, 4, 6, 7 ja 9 kohdasta viittaukset vastuunmäärittämisasetuksen mukaisen harkinnan tekemiseksi tarvittaviin tietoihin.

Rikosrekisterilain (770/1993) 4 a §:n mukaan rikosrekisteristä luovutetaan henkilöä koskevat tiedot Suomen viranomaiselle asiassa, joka koskee passia, Suomen kansalaisuutta tai ulkomaalaislaissa (378/1991) tarkoitettua viisumia, lupaa tai muuta toimenpidettä. Lain 5 §:n mukaan tiedot rikosrekisteristä luovutetaan rikosrekisterin otteella, jossa ovat henkilöstä rekisteriin talletetut tiedot tai ilmoitus siitä, ettei henkilöstä ole merkintää rekisterissä. Jotta varmistetaan Maahanmuuttoviraston oikeus saada rikosrekisterin tietoja myös vastuunmäärittämisasetuksen mukaista henkilön huolehtimiskyvyn arviointia varten sekä perheenkokoajasta lapsen edun, yhteiselämän mahdollisuuksien tai toimeentuloedellytyksen arvioimiseksi tehtäessä kokonaisharkintaa oleskeluluvan ja oleskeluoikeuden edellytysten selvittämiseksi, hallituksen esityksessä ehdotetusta poiketen **ehdotetaan niistä säätämistä erikseen momentin 1 kohdan c alakohdassa sekä 2 kohdan f alakohdassa.**

Ehdotettava MaHiL 13.2 § → Kts. liite Pykälät 19.5.2020

Muutos säilölain 34 §:n tiedonsaantioikeuteen

Maahanmuuttohallinnon henkilötietolaissa on pyritty sääntelyn selkeyden vuoksi keskittämään rekisterinpitäjien tiedonsaantioikeudet maahanmuuttohallinnon henkilötietolakiin. Tämän vuoksi säilölain rekistereitä koskeva 5 a luku ehdotetaan hallituksen esityksessä (HE 18/2019 vp) kumottavaksi ja rekisteriin kootun tiedon liikkumisesta eri viranomaisten välillä ehdotetaan jatkossa säädettävän ehdotettavan

Sisäministeriö Inrikesministeriet

maahanmuuttohallinnon henkilötietolain 11 §:n mukaisella ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmän rekisterinpitäjien välisellä tiedonsaantioikeussäännöksellä. Myös säilölain 34 §:n 1 momentti ehdotetaan hallituksen esityksessä (HE 18/2019 vp) kumottavaksi, sillä maahanmuuttohallinnon henkilötietolain mukaisten rekisterinpitäjien muusta tiedonsaantioikeudesta järjestelmien ulkopuolisilta tahoilta ehdotetaan säädettävän kattavasti ja kootusti maahanmuuttohallinnon henkilötietolain 13 §:ssä.

Perustuslakivaliokunnan lausunto (PeVL 7/2019 vp) huomioiden maahanmuuttohallinnon henkilötietolain tiedonsaantioikeuksia on pyritty täsmentämään olennaisesti. Tässä yhteydessä on arvioitu vielä uudestaan kumottavaksi ehdotetun säilölain 34 §:n 1 momentin mukaista tiedonsaantioikeutta ja havaittu, että jotta voidaan säilyttää voimassa olevalla säännöksellä tavoiteltu oikeustila, **säilölain 34 §:ää on täydennettävä julkisen ja yksityisen palveluntarjoajan, ilman huoltajaa olevan lapsen edustajan, poliisin ja Rajavartiolaitoksen tiedonsaantioikeudella** vastaanottolain 58 §:ää vastaavasti. [Näiden tahojen tiedonsaantioikeuksista ei siis tule säätää maahanmuuttohallinnon henkilötietolaissa, koska nämä eivät ole kyseisen lain mukaisia rekisterinpitäjiä].

Voimassa olevan säilölain (116/2002) 34 §:n 1 momentissa viitataan tiedonsaantioikeuden osalta vastaanottolain (746/2011) 58 §:n tiedonsaantioikeuteen. Vastaanottolain tiedonsaantioikeussäännöstä täsmennettiin eduskuntakäsittelyn (PeVL 59/2010 vp, HaVM 38/2010 vp) aikana olennaisesti hallituksen esityksessä (HE 266/2010 vp) ehdotetusta sitomalla tiedonsaantioikeus vastaanottolain 3 ja 4 luvun sekä 41 §:n mukaisten tehtävien suorittamiseen. Näissä tehtävissä on kyse vastaanottopalveluista ja ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmästä sekä ilman huoltajaa olevan lapsen edustajan tehtävistä. Myöhemmin ihmiskaupan uhrin auttamisjärjestelmään liittyvässä hallituksen esityksessä (HE 266/2014 vp) vastaanottolain 58 §:n 1 momenttiin lisättiin tiedonsaajiksi esitutkintaviranomaiset, jolla esitöiden mukaan tarkoitettiin poliisia ja Rajavartiolaitosta. Ehdotuksessa ei kuitenkaan perusteltu tarkemmin poliisin ja Rajavartiolaitoksen tarvitsemien tietojen tietosisältöä. Vaikka säilölain 1 §:n 2 momentin mukaan säilöönottoyksikön toiminnasta on soveltuvin osin voimassa, mitä kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetussa laissa (746/2011) säädetään, tehtyjen muutosten jälkeen on kuitenkin epäselvää, mikä on säilölain 34.1 §:n mukaisen tiedonsaantioikeuden sisältö.

Säilölain 1 §:n 1 momentin mukaan lain tarkoituksena on järjestää ulkomaalaislain 121 ja 122 §:n nojalla säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelu erityisesti tähän tarkoitukseen varatussa säilöönottoyksikössä. Säilölain 1 §:n 3 momentin mukaan myös poliisin tai Rajavartiolaitoksen pidätystiloihin sijoitettuun ulkomaalaiseen sovelletaan ensisijaisesti säilölakia. Säilölain 3 §:n mukaan Maahanmuuttovirasto vastaa säilöönottoyksikön käytännön toiminnan ohjauksesta, suunnittelusta ja valvonnasta. Säilölain 3 luvussa säädetään toimeentulon ja huolenpidon järjestämisestä. Vastaavalla tavalla kuin vastaanottotoiminnassa myös säilölain 13 §:n

Sisäministeriö Inrikesministeriet

mukaisen terveyden- ja sairaanhoidon palvelut voidaan ostaa yksityiseltä tai julkiselta palvelujen tuottajalta. **Tämän vuoksi säilölain 3 luvun mukaisia palveluita tuottavan julkisen ja yksityisen palveluntuottajan on saatava säilöönottoyksiköltä ja Maahanmuuttovirastolta välttämättömät tiedot näiden palvelujen toteuttamiseksi.**

Ulkomaalaislain 122 §:ssä säädetään lapsen ottamisesta säilöön. Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan lapsen säilöönoton edellytys on, että sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen määräämälle virkasuhteessa olevalle sosiaalityöntekijälle on varattu tilaisuus tulla kuulluksi. Vastaanottolain 41 §:ssä säädetään ilman huoltajaa olevan lapsen edustajan tehtävistä. **Tämän vuoksi ilman huoltajaa olevan lapsen edustajan on välttämätöntä saada tietoa säilöönottoyksiköltä ja Maahanmuuttovirastolta sekä säilölain 3 luvun mukaisia palveluja tuottavalta julkiselta tai yksityiseltä palvelujen tuottajalta tehtäviensä hoitamiseksi.**

[Säilöönottoyksikkö ja Maahanmuuttovirasto tallentavat säilöön otettuja koskevat tiedot ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmään. Poliisi ja Rajavartiolaitos tekevät säilöönottopäätöksen Patja-järjestelmässä.] Poliisin tiedonsaantioikeudesta ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmästä säilölain mukaisten tehtäviensä suorittamiseksi ehdotetaan säädettävän poliisin henkilötietolain 16 §:n 1 momentin 8 kohdassa. Rajavartiolaitoksen tiedonsaantioikeudesta viranomaisilta säädetään rajavartiolaitoksen henkilötietolain 19 §:ssä. **Saadun selvityksen mukaan poliisin ja Rajavartiolaitoksen on voitava saada välttämättömät tiedot pidätystiloissaan säilytettävien terveydestä säilölain 3 luvun mukaisia palveluja tuottavalta julkiselta tai yksityiseltä palvelujen tuottajalta tehtäviensä hoitamiseksi.**

Ehdotettujen muutosten tavoitteena on turvata jatkossakin säilölain mukaisten toimijoiden tehtävien hoitamiseksi välttämättömät tiedot vastaanottolain 58 §:ää vastaavasti mukautettuna säilölain mukaisiin tehtäviin. **Edellä esitetyn johdosta ehdotetaan, että hallituksen esityksessä (HE 18/2019 vp) kumottavaksi ehdotettu säilölain 34 §:n 1 momentti muutetaan ja säännökseen lisätään uusi 2 ja 3 momentti. Tämän johdosta voimassa olevan säilölain 34 §:n 2 momentti siirtyisi 4 momentiksi.**

Ehdotettava säilölain 34 § → Kts. liite Pykälät 19.5.2020

Ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmän ulkopuoliset tietojärjestelmät

Myös tiedonsaantioikeuksien kattavuuden näkökulmasta on välttämätöntä korostaa, että Maahanmuuttovirasto on ministeriön vastinetta koskevassa lausunnossaan tuonut esiin, että vielä toistaiseksi lain ehdotetulla soveltamisalalla henkilötietoja käsitellään paitsi ulkomaalaisasioiden tietojärjestelmässä ja kansallisessa viisumitietojärjestelmässä, myös esimerkiksi osin vastaanottokeskusten omissa asiakasrekistereissä sekä säilöönottoyksikön vierailijarekisterissä. Tavoitteena on henkilötietojen käsittelyn keskittäminen

Sisäministeriö

Inrikesministeriet

ulkomaalaisasioiden asiankäsitteilyjärjestelmään niin, että erillisten sähköisten rekisterien käyttö ei olisi enää tarpeellista. Maahanmuuttovirasto on katsonut, että aiemmin esitetyllä tavalla myös näihin erillisiin rekistereihin sovellettaisiin esitettyä maahanmuuttolain henkilotietolain sen soveltamisalan puitteissa. Sisäministeriö pitää Maahanmuuttoviraston huomiota perusteltuna. Sisäministeriön maahanmuutto-osasto on kuitenkin arvioinut, että tällaisia ulkomaalaisasioiden asiankäsitteilyjärjestelmän ulkopuolelle jääviä tietoja, joihin poliisilla pitäisi olla tiedonsaantioikeus olisi käytännössä vähän. Yksittäistapauksessa poliisin on mahdollista saada tiedot poliisilain 4 luvun 2 §:n nojalla. Rajavartiolaitoksen henkilötietolain 19 §:n mukainen tiedonsaantioikeus ei puolestaan ole sidottu tietojärjestelmiin ja Tullilla ei ole ollut voimassa olevan Tullin henkilötietolain nojalla tiedonsaantioikeutta vastaanottokeskusten tai säilöönottoyksiköiden tietoihin.